

Böjt 5. vasárnapja (Judica)

► 1Móz 22,1–14

Megérteni Istent

A vasárnap jellege

Böjt ötödik vasárnapja már a nagyhétre készít fel bennünket. Az ünnepi előkészületek, húsvéti gyülekezeti programok szervezése mellett fontos, hogy lélekben is kapcsolódjunk az ünnep lényegéhez. Ebben segít bennünket ez az igazságszakasz, amely az Ószövetség legdrámaibb pillanatai közé tartozik (LABORCZI 2015, 105–107. o.). Az, hogy Izsák megkötözésének történetében kapcsolódhatunk Ábrahámhoz, minden hívő ember ősapjához, aki az Isten iránti bizalom legmagasabb fokát járja, segít megérteni Jézus Krisztus kereszthalálát egy egészen más szövegből. A vasárnap latin nevét a 43. zsoltár első verséről kapta: „Szolgáltass nekem igazságot, Istenem!” Ez a zsoltár a körülmények ellenére Istenre tekintő hit és reménység zsoltára, ezzel pedig kapcsolódik a textus üzenetéhez. A hit igazi feszültségét az adja, amikor a körülmények nem igazolják vissza a hitből hozott döntést. Ennek a feszültségnek a valódi átélése nélkül azonban nem beszélhetünk hitről. Ábrahám tisztán az Istenbe vetett bizalmára alapozva hozott döntéseket, úgy, hogy nem ismerte a saját története végét. A személyes hitéletünkben gyakorolt böjt is ilyen hitből hozott döntés, amelynek eredményét csak később láthatjuk.

Amit a textusról tudni kell

A történet címe Izsák (majdnem) feláldozása, illetve a zsidó hagyományt követve Izsák megkötözése, héberül *akéda*. Az elbeszélésnek gazdag hatástörténete van, és kiemelt szerepet játszik Ábrahám történetében. A fejezet azzal kezdődik, hogy mint annyiszor Ábrahám történetében, Isten megszólítja Ábrahámot. Magából a szövegből nem derül ki Isten kérésének az oka; azt látjuk, hogy ez egy próbatétel, Ábrahám pedig, bár nem érti, nem kérdez semmit, és nem alkudozik, hanem engedelmeskedik. A szöveg nem ad támpontot a pontos helyre és időre. Maga a történet narratív szempontból mestermű: az elbeszélő elnyújtja, késlelteti a történetet és ismétlésekkel folyamatosan fokozza a drámai hatást (pl. „így mentek ketten együtt”; „itt vagyok”).

A bibliai elbeszélés háttérében, főleg Ábrahám és Izsák némaságában érezhetjük a feszültséget, hogy mit jelenthetett Ábrahám számára ez a helyzet. Az egyetlen, amit édesapaként tud mondani a fiának, az istenfélelem meggyőződése: „Isten majd gondoskodik.” Karasszon István hangsúlyozza, hogy az elbeszélés kizárólagos erkölcsi mondanivalója „az istenfélelem a történelem viharában, illetve Isten beavatkozása az istenfélő ember életébe” (KARASSZON 2010, 20. o.). Ábra-

hám bízott Istenben a látható körülmények ellenére, és Isten gondoskodott róla, és nem hagyta cserben. A kritikus pillanatban újra megszólította Ábrahámot, és megtiltotta, hogy bántsa a fiát. Mikor Ábrahám felnéz, lát maga előtt egy bozótba szorult kost. Isten valóban gondoskodott az áldozatról. Felmerül a kérdés, hogy miért volt szükség egyáltalán erre az áldozatra, hogy Ábrahám felajánlja Izsákot Istennek. Nem haszonszerzésbe vetett vakhit vezette Ábrahámot, mint a pogány gyermekáldozat esetében, nem is a közösség érdekében hozott áldozat, mint Jefe történetében (Bír 11), hanem egyedül a hit abban, hogy Isten mindezek ellenére megtartja az ígését. Ez a történet a zsidó hagyományban is vigasztaló jelleggel bír a holokausztot átélte zsidóság számára. „Szörnyű tartalmával az Aqéda a vigasztalás előszobájává vált azok számára, akik azért, hogy tovább meséljék, integrálják azt saját tapasztalataikba.”¹

Philip Yancey felhívja a figyelmünket arra, hogy Isten célja Ábrahámval mindvégig az volt, hogy megtanítsa hinni. Egész élete és története Istennel erre irányult. Amikor hosszas várakozás után Isten ígérete beteljesedik, és megszületik Izsák, aki a nevében (nevetés) is hordozza a már idős szülők tapasztalata és Isten ígérete közötti feszültséget, Isten újabb hitpróba elé állítja Ábrahámot, amikor azt kéri, hogy adja oda neki a megígért gyermeket. „Ábrahám vakon engedelmeskedik Istennek. Túl sokszor vontam már kétségbe Isten szavát. Ez alkalommal elszántan engedelmeskedik, nem számít, mibe kerül. Igaz, több mint száz év kellett hozzá, de Ábrahám végre megtanult bízni Istenben.” (YANCEY–STAFFORD 2020, 31. o.)

Søren Kierkegaard dán evangélikus teológus és filozófus részletesen foglalkozik ezzel a történettel a *Félelem és reszketés* című művében. Részletesen és mélyen fejti ki a hitet megelőző egzisztenciális mélységet, mert próbálja megérteni a hit

mibenlétét. Kierkegaard az igazi hit születését a szorongás és a paradoxonok átélésének tulajdonítja: Ábrahám történetét Jefehez és Agamemnonhoz hasonlítja, akik ugyanígy lemondtak a számukra legdrágábbról, és azt a megállapítást teszi, hogy Ábrahám több, mint gyermekéről lemondó tragikus hős. A hite miatt függeszti fel atyai szeretetét. Ahogyan Szabados Ádám összefoglalja „Ábrahám hitének célja nem a lemondás volt. Nem arról van szó, hogy azért hitt, hogy meg tudja hozni ezt az áldozatot. Ábrahám abban hitt, hogy ha ő meghozza az áldozatot, Isten akkor is vissza tudja és vissza fogja adni neki valamilyen értelemben a fiát. A hit akkor jelentkezik, amikor a végtelen rezignáción túl akár a legkisebb dolog is a jövőből meg tudod ragadni.”² Ábrahám ott volt a bizonyosság erről: „Isten majd gondoskodik az égőáldozatra való bárányról, fiam.”

A Zsidókhöz írt levél leírása erről a történetről is ezt a gondolatot igazolja, amikor arról beszél, hogy „hit által ajánlotta fel Ábrahám Izsákot, amikor Isten próbára tette, és egyszülött fiát vitte áldozatul az, aki az ígéreteket kapta, akinek megmondattott: »Aki Izsáktól származik, azt fogják utódodnak nevezni.« Azt gondolta ugyanis, hogy Isten képes őt a halottak közül is feltámasztani. Ezért vissza is kapta őt, aki így a feltámadás példájává lett.” (Zsid 11,17) Ez a történet tehát bibliai összefüggésben a feltámadásba vetett hithez kapcsolja Ábrahám tettét.

Csernai Balázs hívja fel a figyelmet arra az összefüggésre, hogy az Ószövetségben egyedül ebben a történetben szerepel a „szeretett fiú” kifejezés, amelyet Márk evangéliuma Jézus megkeresztelkedése (Mk 1,1–11) és megdicsőülése történeténél (Mk 9,2–10), illetve a gonosz szőlőművekről szóló példabeszéd (Mk 12,1–12) kapcsán tudatosan használ. „Márk evangéliumában a mindenkori olvasók, a mindenkori tanítványok arra kap-

¹ Izsák megkötözése. Beszélgetés Luigi Cattani professzorral. *BibliaKultúra*, 2023. február 9. <https://bibliakultura.blog.hu/2023/02/09/aqeda>. (Megtekintés: 2025. január 4.)

² S. Kierkegaard: *Félelem és reszketés*. *Tűzfal podcast #26*, https://youtu.be/rACi8EO_koM. (Megtekintés: 2025. január 20.) Lásd 31:24-től.

nak meghívást, hogy kövessék Krisztus útját a kereszt felé, az üdvösség, az örök élet öröklése felé. Ez az út – emberileg szólva – mindig is botrányos (vö. 1Kor 1,22–25). Ezt az utat azonban szemlélhetjük Krisztus halálának és feltámadásának szempontjából is, amelyet megvilágít az Aqéda hagyománya.” (CSERNAI 2010, 57. o.) Ahogyan William MacDonald kifejti: „Talán nincsen olyan jelenet a Bibliában magának a Golgotának a kivételével, amely szívbemarkolóbb ennél, és semmi sem ad világosabb előképet Isten egyetlen, hön szeretett Fiának kereszthaláláról.” (MACDONALD 2022, 52. o.)

Isten megosztja Ábrahámmal azt a tervét, amelyet a világ teremtése előtt elkészített, és Ábrahám ebben a történetben hit által részesévé válik annak az áldozatnak, amelyet Isten valóban meghozott az emberiségért, de ahogyan a szövetségkötés esetében (1Móz 15), itt is Isten viseli az áldozat terhét, mert ő gondoskodik az áldozatról. A hitpróbával Isten célja nem a hatalma fitogtatása vagy kicsinyes féltékenység, hanem éppen az, hogy kiábrázolja Ábrahám és családja számára a gondolatait és terveit.

A perikópa megértése

A hit és az istenfélelem fogalmai kapcsán fontos feltárnunk és értenünk a történet kapcsán előjövő mély emberi érzéseket Istennel kapcsolatban, amelyek a személyes istenképünkből fakadnak. Az istenképhez a szülői mintákat követve gyakran kapcsolódhat büntető-követelő istenkép. Az istenkép gyógyulásával kapcsolatban Seben Glória megfogalmazza, hogy „gyakran az lehet a tapasztalatunk, hogy ha én otthonról nem hozom ezt a fajta bizalmi képességet magammal, akkor például hiába tanulom meg az iskolában azt, hogy Isten szeret engem, elfogad engem, úgy, ahogy vagyok, felém fordul, és meghallgatja az imádságomat; mégsem leszek természetes módon képes erre az igazságra rábízni magamat. [...] Ennek a mély bizalmi hiánynak gyógyulnia kell [...], az is-

tenképnek ezeknek a mélyrétegeinek is változnia kell [...] ahhoz, hogy ebben igazán tudjak bízni.”³

Sokszor ott van bennünk az az igény, hogy a személyes és családi életünk tragédiáit megértjük. Sokakban van ott a kérdés, ami az engedelmessége ellenére Ábrahám némaságában is viszszaakad: „Miért?” Ábrahám példája ezekben a helyzetekben megerősítő és vigasztaló. Egy betegségben a diagnózisra várva, veszteségben, költözésnél, munkahelyváltás vagy munkahely elvesztése kapcsán fontos látni azt, hogy Isten célja velünk nem az, hogy leckéztessen, büntessen vagy tönkretessen. Jézus Krisztusban nincs többé kárhoztató ítélet azoknak, akik benne bíznak. Isten célja ezekkel az eseményekkel az, hogy megerősítse a belé vetett bizalmunkat, és megértést ajándékozzon nekünk a terveire nézve. A kétely és a körülmények ellenére számíthatunk Isten gondviselésére és válaszára a személyes életünkben.

Igehirdetési vázlat

Bevezetés – Hit és hitpróbák

A hétköznapi életünkben sok olyan eszköz van, amelyeknek a működését nem értjük, mégis használjuk őket. Bízunk benne, hogy a mosógép működni fog, amikor bekapcsoljuk, bízunk benne, hogy az okostelefon bekapcsol. Amikor valami váratlan történik, akkor keressük az okát. A váratlan események és a nehéz körülmények próbára teszik a hitünket. Egy esemény hatására megkérdőjelezhetjük Isten igazságát, jóságát és szeretetét. Ábrahám története ezekben a helyzetekben példa előttünk. Nem érti, hogy mi történik, mégis engedelmeskedik Istennek. Isten célja a hitpróbákkal az, hogy megmutassa nekünk a gondolatait, és mélyebb bizalom ébredjen bennünk.

³ Ha valaki fél Istentől, annak oka van. *Kötőszó blog*, 2025. január 23. https://kotoszo.blog.hu/2025/01/23/aki_retteg_istentol_annak_oka_van. (Megtekintés: 2025. január 23.)

Jelenlét és együttlét

Ábrahám ebben a történetben egyszerre van jelen Isten számára és a fia számára. Hogyan vagyunk elérhetőek Isten számára? Az emberi megoldásaink vagy az Istentől jövő gondolatok irányítanak a cselekvésünkben? Hogyan vagyunk elérhetőek az embertársaink számára, különösen a sötét és reménytelen helyzetekben? Isten együtt van Ábrahámval ebben a történetben. A kritikus pillanatban ott van, és megállítja a kezét. Hogyan tapasztaljuk meg azt, hogy Isten ott van velünk, és gondoskodik rólunk?

Megérteni Istent – meglátni Jézust

Isten közbelép, és gondoskodik az áldozatról: megmutatja Ábrahámnak a megváltás csodáját. Jézus Krisztus halála és feltámadása által Isten minket is megmentett, ahogyan Izsákot. Jézus Krisztusban gondoskodott rólunk, és megváltott bennünket. Mi miben látjuk meg Jézust az életünk eseményeiben? A böjt utolsó időszakában és az ünnepre készüléskor miben tudjuk felismerni a Szentlélek jelenlétét, és hogyan tudunk kapcsolódni Jézushoz?

További javaslatok az istentisztelethez

Ének

EÉ 197; 381

Lekció

Jn 8,48–59; alternatív evangéliumi lekción: Mk 12,1–12; Zsid 9,11–15

Személyessé tétel

Ez a vasárnap nagyon jó lehetőség arra, hogy megkérjünk személyes bizonyágtételre olyan testvéreket a közösségből, akik átmentek nehéz próbán (betegség, munkahely elvesztése), hogy számoljanak be arról, Isten hogyan segítette át őket a nehéz helyzetükön. Kiváló lehetőség ez a személyes és közösségi hálaadásra.

A hitpróba személyessé tételéhez készíthetünk a gyülekezet számára jegyzetlapokat, amelyeket kioszthatunk az istentiszteleten személyes átgondolásra. A lapon szerepeljen:

„Személyes hitpróbám, amelyet átélek/átéltem:

Isten ígéretei, amelyekre támaszkodom/támaszkodtam:

A cél, hogy a gyülekezeti tagok azonosítani tudják a személyes életükben a hit fejlődésének területeit, elgondolkozzanak azokról az élethelyzetekről, amelyek megpróbálják hitüket, keressenek és találjanak vigasztalást Isten ígéreteiben, és emlékezzenek azokra a helyzetekre, amelyeken már átsegítette őket Isten.

Illusztráció

VERS

Lackfi János: *A világbaöltözés zsoltára*

Uram, minden harkálycsőr koppanása
szög a kézfejedbe, lábfejedbe,
minden fecskenyilallás dárda a szívedbe.
Minden éles jégzilánk dobócsillaga
tövis a koronádon, ott vagy minden
függőleges igenre és minden vízszintes,
nemleges fejbólintásra felszögezve,
minden szomorúfűz ágzuhataga
ellened bekészített korbács.
Minden barlangnyílásból patakzik
a te véred, és minden mélygarázs
krátert szagat testeden,
megtelepednek benne az autók nyüvei.
Minden elvadult bozótos a te szőrös
karod, melled, lábad meztelen kiszolgáltatottsága.
Minden villányi göndör törköly a te véres,
átizzadt hajad csapzottsága, minden völgymélyi tó
a te kimerültségtől beesett szemüreged.
Minden bimbó a te lezárt sírod,
és minden kipattanó rügy a te megnyíló

koporsód, behalsz minden kutyadögbe,
elütött rókakölyökbe, kivasalt sünbé,
és feltámadsz minden vaksi, gülszemű
verébfiókában, pedig azok darabját
két fillérért adják a piacon.

A szántóföld egybeszótt köntösét
átveted izzadt testeden, ködpárát tekersz
combaid közé ágyékkötőnek. Te vagy a
világbaöltözött királyfi, ha gyerektérd horzsolódik
fel közéülékon, a te térded szakad fel a kőben,
ha patakban mosunk arcot, a te képmásod
marad ott, viszi a víz lobogva tovább.
Ha megtörjük a tojás héját, Uram,
a te tekinteted csurran ki gyengéden belőle,
ha leszagatjuk a kukorica nyirkos csuhéját,
a te nevetésed villan ránk azonnal,
csigaházak fülével hallgatózol. Kitarod
a te szent kezeidet, és imbolyogva felemelkedik
egy gölya, jársz a vízen, és az eső géppuskasorozatai
katonásan körbetáncolnak. Halat sütsz a parázson,
és villámok nyársán perzselődik a láthatár,
leeresztenek eléd egy béna embert, és kapálózó
pók hintázik orrunk előtt kecesesen.

Véredet isszuk, mint szűnyogok,
testedet esszük, mint ragadozók.

Alkonyati tagjaid a vérzés csillapultával
szederjesre válnak, az éjszaka fűszereket
dörzsöl a bőrbe, csillagokkal gyöngyöző
olajjal kenetet. Sisteregsz az álmodók
szemhéja mögött, mint a színeváltozás
hegyén, egyre tágasabb lakást veszel bennünk,
akár kamaszgyerek csontjaiban a növekedés.

TÖRTÉNET

Egy súlyos betegségből felépült testvérünk osztotta meg, hogy amikor a műtete után egy darabig infúzióval táplálták, nem ehetett és ihatott, folyamatos gyötrő szomjúságot tapasztalt. Jézusnak az a szava jutott eszébe, amelyet a kereszten mondott: „Szomjúhozom.” Arra gondolt, hogy Jézus min ment kereszttől őerte és minden emberért, és elkezdett hálát adni a kereszterért, azért, hogy

a mennyországban majd nem lesz fájdalom, és a sikeres műtétért, az orvosokért, nővérekért. Ez segített neki hordozni a szenvedést. Az első korty víz után földöntúli boldogságról számolt be: soha finomabbat nem ivott.

KÉP

Marc Chagall: *Izsák feláldozása*

Felhasznált irodalom

- CSERNAI Balázs 2010. A szeretett fiú – Aqedá Márk evangéliumában. In: Xeravits Géza (szerk.): *Izsák megkötözése. Történet és hatástörténet*. Sapientia – L'Harmattan Kiadó, Budapest. 49–60. o.
- KARASSZON István 2010. 1Mózes 22 – az Előhista programja! In: XERAVITS Géza (szerk.) 2010. *Izsák megkötözése. Történet és hatástörténet*. Sapientia – L'Harmattan, 9–24. o.
- LABORCZI Géza 2015. Böjt 5. vasárnapja (Judica). 1Móz 22,1–14. *Lelkipásztor*, 90. évf. 3. sz. 105–107. o.
- LACKFI János 2023. *Sistergő zsoldárok*. Harmat, Budapest.
- MACDONALD, William 2022. *Ószövetségi kommentár*. Evangéliumi Kiadó, Budapest.
- YANCEY, Philip – STAFFORD, Tim 2020. *Magyarázatos Biblia. Philip Yancey és Tim Stafford jegyzeteivel*. Harmat Kiadó – Veritas Kiadó, Budapest.

■ GYURKÓ DONÁT SÁMUEL